

אעלה את ירושלים על ראש שמחתי

בית נאמן אישות ומשפחה

כולל כל החומר
ביחידת "אישות ומשפחה"
בהתאם לתכנית הלימודים
לבתי ספר תיכוניים דתיים.

בצרוף:

- נספחים,
- ומבחר שאלות ממבחני הבגרות.

סטרטק

צניעות

והצנע לכת עם אלקיר
מיכה, ו, ח

הצניעות - אופי ישראל

אחת מתכונות האופי של עם ישראל היא הצניעות.

טהרה וצניעות הינם כאופן מיוחד ההיפך של הפריצות והחוצפה שבטומאת הגויים. בניגוד להן, התכונות והמדות הישראליות המיוחדות הן צניעות, עדינות וביישנות וכל שאר המדות המשתלשלות מאיסור עריות.

הרב צי. קוק, שיחות, איש ואשה, עמ' 12

וכבר אמרו חז"ל: "שלשה סימנים יש באומה זו, רחמנים וביישנים וגומלי חסדים" (יבמות, ע"ט, ע"א). אף בלעם הרשע בבואו לקלל את ישראל התפעל מצניעותם, בראותו שאין פתחי אהליהם מכוונים זה לזה (כבא בתרא, ס', ע"א).

שבח גדול שיבחו חכמים את צניעותם של אבות האומה ואימותיה. אברהם ברידתו מצרימה אמר לשרי אשתו: "הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את" (בראשית, יב, יא), שעד אותה עת לא הכיר כיפיה מתוך צניעות שבשניהם (רש"י, שם). ועוד אמרו על שרה: "הנה באהל - להודיע ששרה אמנו צנועה היתה" (כבא מציעא, פ"ז, ע"א). יעקב אבינו לא ראה קרי מימיו עד לידת ראובן שהיה ראשית אוננו. רחל אמנו צנועה היתה ובשכר זה יצא ממנה שאול המלך המצויין במדת הצניעות וכפי שאמרו חז"ל: "בשכר צניעות שהיתה בה ברחל זכתה ויצא ממנה שאול, ובשכר צניעות שהיה בו בשאול זכה ויצאת ממנו אסתר" (מגילה, י"ג, ע"ב). ואף דוד בשעת הזדמנות להרוג את שאול אמר לו: "צניעות שהיתה בך (שהסך את רגליו בצניעות יתירה) היא חסה עליך" (ברכות, ס"ב, ע"ב).

כמו כן מצאנו בתלמוד ובמדרשים בשבח צניעות התנאים והאמוראים, ואף רבי יהודה הנשיא זכה לתואר "רבנו הקדוש" בזכות צניעות שהיתה בו.

תכונה זו של צניעות עברה בעם ישראל מדור לדור עד ימינו, תוך מסירות נפש וקידוש השם, וכל אשה ובת המקפדת על צניעותה ממשיכה מסורת מפוארת זו.

צניעות וקדושה

הצניעות, גדר של טהרה וקדושה יש בה ובפרט בעניני עריות. הדרך להדבק בה' היא על ידי הדבקות בדרכיו - מה הוא רחום אף אתה רחום, מה הוא חנון אף אתה חנון, מה הוא גומל חסדים אף אתה גומל חסדים, מה הוא קדוש אף אתה קדוש. ובפרוש נצטוינו בתורה: "קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם" (ויקרא, יט, ב), ואמרו חכמים: "הוו פרושים מן העריות ומן העבירה שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה... וכל מי שהוא גדר עצמו מן הערוה נקרא קדוש" (ויקרא רבה, קדושים, כד). פריצת גדרי הערוה מרחקת את ישראל מאביהם שבשמים. רז זה היה גלוי וידוע לכלעם הרשע, ומכל הדרכים שביקש להכשיל את ישראל לא מצא אלא את דרך פריצת גדרי הצניעות באומרו לבלק: "אלוקיהם של אלו שונא זימה הוא" (סנהדרין, ק"ו, ע"א). הקדושה האלוקית שונאת זימה ופריצות, ורק במקום הצניעות שם מקום הקדושה. "כי השכינה שורה במקום שאין ערוה, כדכתיב: ולא יראה בכ ערות דבר ושב מאחריך (דברים, כג, טו). מזה ניתן ללמוד כי הצניעות מביאה את השכינה, והפך זה מסלק השכינה" (מהר"ל, חידושי אגדות לבבא בתרא, הרב כשר, עמ' צ"ו).

והצנע לכת

הצניעות היהודית מבטאת את פנימיות האדם וכפי שאמר דוד המלך "כל כבודה בת מלך פנימה" (תהלים, מה, יד), הפריצות לעומתה, כל כולה היא ביטוי של חיזוניות.

בכל אורחותיו חייב האדם בישראל ללכת בדרך של "והצנע לכת. עם אלקיך" (מיכה, ו, ח), בהתנהגותו, בהליכותיו, בדיבורו, במראה עיניו ובלבושו. הלבוש והצניעות הם מותר האדם מן הבהמה, וכדבר הזה אנו ניבדלים מן האומות.

צא וראה מהי "תרבות" הגויים. תיאטרון, קולנוע, ספרות, עתונות, תקשורת אלקטרונית ואופנה. כל תכליתה של "תרבות" זו אינה אלא זימה וגירוי היצר המביאים לידי זנות וגילוי עריות. כמעט אין לך בנמצא כיום יצירה "תרבותית" שלא מעורב בה יצר הרע בדמות פריצות וניבול פה, ואף במתקנות שבאומות נפרץ כל גדר. דברים שעד לפני זמן לא רב היתה הצניעה יפה להם, הוצאו לרשות הרבים בפרהסיה ונעשו כהיתר. המתירנות שפשתה אף בארצנו הקדושה, מתירה למעשה כמעט כל תועבה שנאסרה בתורתנו הקדושה. ההיגררות של חברתנו אחר ה"תרבות" הנכרית, מקדשת כל דבר הבא מן המערב ללא כל אבחנה. התורה הזהרתנו: "ובחקתיים לא תלכו"

(ויקרא, יח, ג), ואמרו חכמים: שלא תאמר הואיל והם יוצאים בארגמן אף אני אצא בארגמן, הואיל והם יוצאים בתולסין (כלי נשק של פרשים) אף אני אצא בתולסין (ספרי לדברים, יב, ל). אין להיגרר אחר חוקות הגוי, ובכל דבר הבא מ'תרכות' זו יש לבדוק אם מתאים הוא לרוח היהדות ובמיוחד בדברים הקשורים בקריאה, בראיה ובלבוש.

הלכות הצניעות לבת ישראל לא נועדו להכביד עליה ולדכאת. אדרבה, כל תכליתן היא לשמור על עדינותה ויופיה האמיתי והפנימי של האשה. אין התורה מתנגדת להופעה חיצונית נאה של האשה, כל עוד היא צנועה, לא מגרה, ואינה פוגעת ביסודות המוסר היהודי. בקול קורא לבנות ציון כותב מרן הרא"ה קוק זצ"ל:

אחיות יקות.

כבודכן הגדול בעיני ובעיני כל ישראל, בתור בנות עמנו הגדול, אשר זכיתן לבוא לארץ חמדתנו... הכבוד הגדול הזה הוא בעצמו מביא אותי להעיר את רוחכן הטובה, לשאת את נס המחאה והמרד נגד מנהג חסר טעם אשר חדר בשדרות הנמוכות של בנות ההמון בארצות שונות... המנהג הגרוע של התלבושת החדשה בפריצות שובבה. מודה כזאת, שרוב טובי האנושיות חורקים עליה שן, ופניהם מאדימות מועם ובושת. וכמו הרבה מנהגים רעים וחטאים שהחברה התרבותית שלנו נתקלת בהם... כן גם המנהג המכוער הזה של התלבושת החשופה, הולך הוא ומתפשט כארס, ועולה מן השדרות הירודות גם לידי השדרות העליונות והכבודות למעט את יקר כבודן. וכאשר המנהג המקולקל הזה, מצד מדת דין תורתנו הקדושה, ומסורותינו הנעלות בזיו יקרת מוסרן, הוא אסור איסור חמור, ומצד המוסר האנושי הוא תועבה ומפלצת... ואתן בנות ישראל שבארץ ישראל היה תהיינה בנות החיל הלוהמות על טהרת מוסרנו, ובגועל גפש תשליכו מהרה את המודה הפרועה הזאת. וכטהרת נשמתכן ככה יטהרו ארחות חיכן, והליכותיכן בתלבושת תהיינה הליכות עולמנו, עולמו של ישראל הפנימי, הנובעות ממעיין תורתנו הקדושה, חיינו ואורך ימינו לעד.

גדרו אחיות טהורות את הפירצה הזאת, והסירו את הנגע המודרני הזה מארצנו הקדושה, מערינו וממושכותינו ומכל קבוצותינו הקדושות בולן לה' אור ישראל ולעמו.

לצניעות ולטהרה בישראל, עמ' יב-ג

ההקפדה בהלכות צניעות גורמת לעתים לבת להראות יוצאת דופן ובכך היא משמשת כמטרה לשחוק ולעג. אל לה לבת ישראל כשרה לחשוש מכך. אחת ההדרכות הראשונות בעבודת ה' היא לא להתבייש מפני המלעיגים עליה, וההולכת באמת בדרך ה' יודעת כמה מכשולים ומהסומים עליה לעבור כדי להמשיך בדרך הישרה מבלי לנטות ימין ושמאל, ולפוס צערא אגרא.

לעתים מתגנבת ללב מחשבה: הרי אני מכירה הרבה בנות השומרות מצוות ואינן מקפידות על צניעות ומה לי כי אהיה יותר צדיקה מהן. אך זו מעצת היצר היא. אמנם כן, יש בנות הנחשבות כשומרות מצוות אשר מצות הצניעות קלה בעיניהן, אך לא אלה תשמשנה לנו כדוגמה. יעמדו לנגד עינינו אמותינו הקדושות שצניעותן שמרה על גחלת ישראל שלא תכבה, והן אשר תהיינה נר לרגלינו.

ככל שהאשה יותר צנועה כן היא מרבה בקדושה ומתקרבת אל הבורא, וכל שהוא אהוב על המקום, אהוב הוא גם על הבריות.

דת משה ויהודית

דיני הצניעות אינם מנהגי חסידות כדעת חלק מהמון העם, אלא עיקרים בדת כשאר כל דינים שבתורה, ושלשה חילוקים יש בהם:

א. ד ת מ ש ה : מנהגי צניעות שהאשה חייבת בהן מדין תורה כגון חובת אשה נשואה לכסות את שער ראשה בצאתה לרשות הרבים.

ב. ד ת י ה ו ד י ת : מנהגי צניעות שנהגו בנות ישראל יותר ממה שנאמר בתורה, כגון האיסור לאשה נשואה לצאת ללא כיסוי שער הראש אף למקום שבדרך כלל אין שם אנשים, שיתכן שיראוה מכל מקום. דיני צניעות הכלולים בשני סוגים אלה, הם חובה מוחלטת שאינה משתנה ואינה תלויה במנהגי המקום וברצונם של האשה או בעלה.

ג. מ נ ה ג ה מ ק ו ם : מנהגי צניעות התלויים בנוהג שבמקום ואלה עשויים להשתנות מתקופה לתקופה וממקום למקום, כגון כיסוי הפנים. על האשה להקפיד על מנהג מקומה ואע"פ שחברותיה אינן עושות כן.

מדיני צניעות

1. בנות חייבות ללבוש חולצה עם שרוולים המגיעים עד המרפק, והמרפק עצמו צריך להיות מכוסה. על החולצה להיות ללא מחשוף.
2. אין ללכת בכגדים שקופים, בכגדים עם חורים ובכגדים המהודקים לגוף ומבליטים את האברים.
3. יש חובה לכסות את השוק. יש המחייבים לכסותו עד הקרסול ויש המחייבים לכסותו עד הכרך בלבד וכך הכריע ה"משנה ברורה" (שו"ע, או"ח, סימן ע"ה, ס"ק ב). הברך עצמה צריכה להיות מכוסה בכל מצב כגון: ישיבה, התכופות וריצה. אין ללבוש חצאיות ושמלות קצרות אף אם גורמים גרבי נילון.

4. בעניין איסור לבישת מכנסיים, יש פוסקים הסוברים כי עוברים בכך על איסור "לא יהיה כלי גבר על אשה" (דברים, כב, ה), ויש הסוברים כי האיסור הוא מטעם חוסר צניעות מאחר שהמכנסיים צמודים לגוף ומבליטים את אבריו. מותר לבנות לצאת לטיול במכנסיים אם הן לובשות חצאית או שמלה מעליהם. איסור ברור ומוחלט ללכת במכנסיים קצרים.
5. אשה נשואה חייבת לכסות שער ראשה מדין תורה, ואין זה תלוי במנהג המקום או בהתנהגות החברה והמשפחה. הנוהגת ללבוש פאה נכרית מן הראוי שתהיה צנועה ולא מעוררת תשומת לב.
6. נפסק להלכה ש'קול באשה ערוה' ועל כן אין לגבר לשמוע קול שירת אשה בין פנויה בין נשואה, בין ישראלית בין נכרית, לכן אין ראוי לאשה לשיר בפני גברים. יש המתירים לשמוע שירת אשה מתקליט, מהרדיו ומקלטת, ויש פוסקים הסוברים כי הדבר מותר רק אם אין השומע מכיר את האשה או שלא ראה אותה מעולם. וכתבו האחרונים שראוי להמנע מכך בכל מקרה.
- הדינים לוקטו מ"קדושים תהיו" מאת הרב שמואל כץ

מדרשי חז"ל

- אמר רבי יוחנן: אילמלא לא ניתנה תורה היינו למידין צניעות מחתול, וגזל מנמלה... ודרך ארץ מתרנגול. עירובין, ק', ע"ב
- הלוחות הראשונים על שניתנו בפומבי, לפיכך שלטה בהם עין הרע ונשתברו, וכאן (בלוחות השניים) אמר לו הקב"ה: אין לך יפה מן הצניעות שנאמר: "ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת" (מיכה, ו, ח). תנחומא, כי תשא, לא
- מה כלה הזו צנועה בבית אביה ואינה מפרסמת עצמה עד שתכנס לחופה... כך תלמיד חכם צריך להיות צנוע ומפורסם במעשים טובים.
- תנחומא, כי תשא, טז
- "למי הצערה הזאת" (רות ב, ה) ולא היה חכים לה? (האם בועז לא הכירה?) אלא כיון שראה אותה נעימה ומעשיה נאים התחיל שואל עליה. כל הנשים שוחחות (מכופפות) ומלקטות, וזו יושבת ומלקטת. כל הנשים מסלקות כליהם (מפשילות שולי בגדיהן כדי להקל הליכתן), וזו משלשלת כליה. כל הנשים משחקות עם הקוצרים, וזו מצנעת עצמה.
- רות רבה, ד, ח

אין לך משוקץ ומתועב לפני המקום יותר ממי שמהלך בשוק ערום.
יבמות, ט"ג, ע"ב

ילמדנו רבנו - מהו שתצא אשה ב"עיר של זהב" (תכשיט מפואר המעורר תשומת לב) בשבת?... רבנו אמרי: אף בחול אסור לצאת בהן לרשות הרבים, מפני שהעם מסתכלים בה, ופגם הוא לאשה. שלא ניתנו תכשיטין לאשה, אלא שתהא מתקשטת בהן בתוך ביתה. תנחומא, וישלח ה

"ופרע את ראש האשה" (במדב. ה, יח), ותנא דבי רבי ישמעאל: אזהרה לבנות ישראל שלא יצאו בפרוע ראש. כתובות, ע"ב, ע"א

תנו רבנן: שבעה בנים היו לה לקמחית, וכולן שימשו בכהונה גדולה. אמרו לה חכמים: מה עשית שזכית לכך? אמרה להם: מימי לא ראו קורות ביתי קלעי שערי (ובויקרא רבה, פרשה כ' הגירסה: שערות ראשי ואימרת חלוקי). וברש"י: ראיתי בהש"ס ירושלמי, "כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה" (תהלים, מה, יד) אשה צנועה ראויה לצאת ממנה כהן גדול הלבוש משבצות זהב. יומא, מ"ז, ע"א

אמר ר' פנחס הכהן בר חמא: בזמן שהיא צנועה בתוך הבית, כשם שהמזבח מכפר כך היא מכפרת על ביתה. תנחומא, וישלח, ו

וכבר כתבו גדולי האחרונים ע"י בחיבור דרכי תשובה (ט"ז ב' ס"ק פ"ג) דשו"ב שעבר רק על דבר קל שהוא מחומרא דעלמא יש לפוסלו כיון שהוא חשוד ע"ז להכשיל בעניני שו"ב ג"כ מה שהוא רק ממנהג וחומרא בעלמא כמו יתיר כ"ס וכו' וכדומה עיי"ש ומכ"ש דזה שיש חשש שהוא חשוד לדבר החמור חשוד על הקל כיון שהוא בכלל ובחוקותיהם לא תלכו א"ש מכ"ש שהוא חשוד לדבר הקל חומרות בעניני השו"ב שקיבלו רק ממנהגא כגז' וכתבתי מזה בחיבורי דרת"ש בה' שחיטה כמה פעמים עכ"פ לקבלו מחדש אם מיקל בזה בודאי יצא מכלל ירא שמים מרבים, וחלילה לקבלו לשו"ב. ומהאי טעמא השוחטים בפה"ק מוזהרים ועומדים מפקודתי אשר לא יקחו ללמד אומנת השו"ב באם אשתו מתקשטת בפאה נכרית. [ועי' בדרכי תשובה סי' קע"ח סק"ז שהביא דעת האוסרים פ"ג].

כ.

הגאון רבי יצחק אייזיק מספינקא

בשו"ת חקל יצחק (סי' פא):

שאלתו שאלת חכם נכון הגיעני, ע"ד הנשים אשר מקרוב נהגו א"ע לישא על ראשו „וזשיאאן" והוא נעשה ממין הנראה כשערות וע"ג פרוס מכסה דק מחוטין מעשה רשת באופן שהמין הנראה כשערות נראה מתוך הפרוסה. ועד עתה הי' לובשין מטפחת על גבי הוזשיאאן, ועתה פרצו ללכת בדחובות הקרי' בהוזשיאאן לבד בלי מטפחות, ורו"מ האריך והביא מהד"ח ח"ב סי' נ"ט דאפי' בדבר הדומה לשער אסור, ומכ"ש בהוזשיאאן, וגם יש לאסרו לפמ"ש החת"ס חאו"ח (סי' ל"ו) דצריכין מטפחת וכובע, ובחד לא סגי, והוזשיאאן בודאי לא עדיף ממטפחת לבד אפי' אם הוא מכסה כל הראש, ומכ"ש אם אינו מכסהו לגמרי וגם בשביל שנהגו בו איסור עד עתה ע"כ אין להתירו, עכ"ד. והנה לדינא כל דבריו נכונים דבודאי איסור נמזר הוא כמ"ש

החת"ס שם לענין מטפחת לבד בלי כובע דכיון דנהגו אבות אבותינו לאסור נעשה ממנהג זה דת יהודית, והעוברת ע"ז יוצאת בלי כתובה, ע"ש וכ"ש לנ"ד, אך למען לברר חומר האיסור הנני להעתיק דברי רבותינו בזה ואעיר הערות קטנות בדבריהם הק'.

איתא בכתובות (ע"ב ע"א) ואיזהו דת יהודית יוצאה וראשה פרוע, ופריך ראשה פרוע דאורייתא היא כו' ומשני דאורייתא קלתה שפיר דמי (ופירש"י קלתה סל שיש לו מלמטה בית קיבול להולמו בראשו, ובית קיבול מלמעלה לתת בו פלך ופשתן) דת יהודית אפילו קלתה נמי אסור ע"ש, והרמב"ם בה' אישות (פכ"ד ה"ב) כ' ואינו היא דת יהודית היא מנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל יוצאה כו' וראשה פרוע ואין עלי' רדיד (צעניף) ככל הנשים אע"פ ששערה מכוסה במטפחת כו' עכ"ל. ויש לדקדק למה הוסיף הרמב"ם לפרש שהוא מנהג הצניעות כו', הא בש"ס ליתא זאת, והוא אין דרכו להעתיק רק לשון הש"ס, ועוד דקדק הבאר שבע בהתשובה שבסופו, והו"ד בתשובה מאהבה ח"א סי' מ"ח למה כ' הרמב"ם מטפחת הא בגמרא נזכר קלתה, וא"כ שמא במטפחת ליכא אפי' דת יהודית, וכתב הוא דהרמב"ם בא לאשמעינן חידוש דלא סגי בקלתה לחוד מב' טעמים, א' דלא עביד ביחוד לכסוי השער, ב' שאינה כסוי מעליא מחמת שהוא מלא נקבים, ואינה מכסה לגמרי השערות אלא אפי' מטפחת אע"פ דעביד ביחוד לכיסוי השער וגם היא מכסה לגמרי השערות מ"מ לא סגי, דשני כסוים גמורים בעינן כמטפחת ורדיד, משום דזה מנהג יהודית שנהגו בנות ישראל, עכ"ל ועיי"ש שהאריך. והנה הגם כי דברי הב"ש צודקים ואמתיים, מ"מ עדיין טעמא בעי באמת מג"ל להרמב"ם ד"ז, ונלע"ד דהרמב"ם למד כן מהירושלמי בכתובות פרק המדיר ה"ו, דאיתא שם היוצאת בקפלטין שלה כו' למבוי, יש בה משום יוצאה וראשה פרוע עכ"ל, וע"ש בקה"ע דפי' דקפלטין הוא בגד דק שמנחת על ראשה, והפ"מ פי' שהוא מטפחת וא"כ מבואר דבמטפחת נמי איכא

דת יהודית, והשתא אם נאמר כמו שהבין הב"ש דקלתה הוא מלא נקבים ואינה מיוחד לכסוי השער, א"כ נימא לשיטת הש"ס דילן דדוקא בקלתה כזאת איכא דת יהודית אבל במטפחת ליכא אפילו דת יהודית, וא"כ מצינו פלוגתא חדשה בין הש"ס בבלי וירושלמי, וכבר כייל לן הב"י באה"ע (סי' י"ז) בדין ראוהו מגוייד דכל היכא דמצינן לפרושי בגוונא דלא ליפליג הבבלי והירושלמי, עדיף טפי אע"פ שהפירוש יהי' דחוק קצת עכ"ל וע"ש, וא"כ חל עלינו חובת הביאור לבאר דבריהם באופן דלא ליפליג וע"כ פי' הרמב"ם דקלתה הנזכר בבלי הוא כלי שיש לו ב' קיבולים, וארוג להן ב' שולי' כעין שני קלתות המדובקין בשוליהן ממש, ובית קיבול א' מיוחד לכיסוי הראש, והבית קיבול הב' לתת בו פלך כמו שפירש"י כנ"ל, וא"כ ממילא הוא כיסוי מעליא דע"י שני השולי' בסתמין הנקבים, ואעפ"כ איכא ב"י דת יהודית, וא"כ גם דעת הבבלי כהירושלמי דאע"פ דהוא מיוחד לכיסוי השער וגם הוא כיסוי מעליא מ"מ יש בו משום דת יהודית, והשתא אם יהי' הרמב"ם מעתיק קלתה כלשון הבבלי יהי' צריך לבאר כדי שלא יהי' מקום לטעות ולומר דהבבלי וירושלמי פליגי כנ"ל, והוא אין דרכו רק להעתיק הלשון הנזכר בבבלי או בירושלמי, ומטפחת אינו צריך לבאר מהו כי הוא נתבאר ממק"א כמ"ש לקמן, אכן הוסיף הרמב"ם הטעם משום דהוא מנהג הצניעות שנהגו מעולם ע"כ הוא דת יהודית דמנהג אבותינו תורה הוא, וכל המשנה עובר על איסור בחוקותיהם לא תלכו כמ"ש הדברי חיים (ח"א ח"ד סי' ל') דהיכא דבנות ישראל משמרות מהילוך זה משום צניעות, העובר והולך במלכושי הפריצות עובר על לאו דבחוקותיהם לא תלכו ומלקין אותו, עכ"ל ועש"ה בדבריו הקדושים.

והנה מטעם זה הוכיח הבאר-שבע הנ"ל דכ"ש דאסור לצאת בפאה נכרית מגולה דהא בודאי גרוע הוא ממטפחת עיי"ש, והמג"א (בסי' ע"ה סק"ה) כ' עליו דהאריך בדברים דחויים, וכבר האריך המור וקציעה שם לתמוה מאוד על המג"א דדחי

לדברי הב"ש בגילא דחיטתא, וסיים דדברי הב"ש שרירין וקיימין ומינה לא תזוע עיי"ש, וגם הגאון בעה"מ טעה"מ בתשו' מאהבה ח"א סי' מ"ז תמה מאד על המג"א והאריך בזה עיי"ש, והפמ"ג בא"א שם ובתשובה מאהבה סי' מ"ח הקשו על הב"ש מדמשני בש"ס הנ"ל מדאורייתא קלתה שפיר דמי כו', ולא משני פאה נכרית מדאו' שפיר דמי כו' אלא ודאי ש"מ דפאה נכרית גם דת יהודית ליכא עיי"ש.

אמנם אנכי השפל גברי רבא קא חזינא אבל תיובתא לא קא חזינא, חדא דבמכתה"ק לפי שעה נעלמה מהם דברי רבינו הערוך בערך קפליטין שהביא הירושלמי הנ"ל היוצאה בקפלטין כו' ופירש שהוא שער ותלתלים ופאה נכרית, עכ"ל, והמתרגם כו' „האאר שייטעל פריקע“, עיי"ש וא"כ לפירושו מבוואר דבאמת יש בפאה נכרית משום דת יהודית, והשתא עכצ"ל דהא דנקטה הגמרא קלתה הוא לרבותא דגם בקלתה איכא דת יהודית, ומכ"ש בפאה נכרית דנראה כעין שער שלה פשיטא דאיכא ב"י משום דת יהודית כדלקמן, ועוד קא אמינא דלא פסיקא להש"ס לישני בפאה נכרית משום דיש מקום לומר דהוא אסור מדאורייתא דהא הוא דמי ממש לשער שלה, וכל הוואה אותן ידמה בעיניו כאילו הן שערותי' ע"כ יש ב"י איסור מדאורייתא משום פריצות כמו בראש פרוע לגמדי, וגם לפימ"ש הד"ח הנ"ל יש בפאה נכרית איסור מדאורייתא משום בחוקותיהם לא תלכו, וא"כ לא הוי מצי הש"ס לתרץ פאה נכרית מדאו' שפיר דמי כו' דהא עכ"פ איכא איסור דאו' משום בחוקותיהם.

שוב ראיתי בישיבת יעקב באו"ח סי' ע"ה סק"ג שתמה ג"כ על המג"א וכתב דדיחוי זה חוזר ונראה הוא, ובסוף דבריו כתב דכיון דהך דינא היוצאה וראשה פרוע מטעם פריצות קאתינן עלה, וכיון שאינו ניכר השער של פאה נכרית אם הוא משער גופה או משער נכרית ע"כ הוא אסור, ואח"כ הביא דברי הרמב"ם שפי' דפאה נכרית הוא מגבעות של שער שרגילים הנשים לשאת על ראשם, וסיים דהא דקאמר הש"ס דאורייתא הוא ולא מוקי לה

בפאה נכרית (כק' הפמ"ג והתשמ"א הנ"ל) היינו דממ"נ או דאף דת יהודית ליכא, או דיש איסור תורה עכ"ל, וכוונתו הוא דבמגבעות של שער ליכא איסור אף מדת יהודית, ובפאה נכרית ,,האאר־שייטל" יש איסור תורה עייש"ה. אכן לכאורה קשה ע"ז מרבינו הערוך הנ"ל דמבואר מדבריו דבפאה נכרית כזה ליכא אלא איסור דת יהודית וכ"כ הב"ש וכל האחרונים, והד"ח ח"ב חיו"ד סי' נ"ט, וי"ל דבזמניהם לא הי' הפאה נכרית דומה ממש לשער של גופה, והישי"ע מיירי באם הוא דומה ממש לשער של גופה, וכעין זה כתב ג"כ בתשו' מאהבה שם, וגם הא דכתב הישי"ע דבמגבעות הנ"ל ליכא איסור, עכצ"ל דמיירי באופן שאין בהן חשש התדמות לאוה"ע דהיינו שאין האומות נושאים מגבעות כאלו משער, אבל היכא דהוא חק האומות בודאי יש בו איסור דאורייתא משום בחוקותיהם כמ"ש רבינו הד"ח הנ"ל וכ"כ בשו"ת בית שלמה חיו"ד מהדו"ב סי' קצ"ז לענין נשים עיין שם הכי.

איברא ראיתי להתשו' מאהבה שם שהקשה ע"ד הב"ש הנ"ל שכי' דהאשה צריכה שני כסוים גמורים ומיוחדים כמטפחת ורדיד, וכתב הוא דדבר זה אין הדעת סובלתו דשער ראש האשה צריך כלי בתוך כלי, וצריך שיהי' מיוחדים לשם כיסוי, דאיך יעלה על הדעת דרבינו משה הוסיף מדעתו דבר שלא נזכר בתלמוד כו', ע"כ העיקר כמ"ש הב"ח באה"ע (סי' קט"ו) דהמטפחת שנקט הרמב"ם הוא נמי מעשה רשת ויש בה גקבים כנקבי הסל ואינו מכסה כל השערות וכ"כ הערוך בערך קלת, וע"כ יש בו משום דת יהודית וכן גמי כונת הירושלמי הנ"ל, עכ"ד והאריך בזה. אכן לע"ד לא ניתן להאמר כלל דמטפחת מלא גקבים כנקבי הסל דהא תנן בכלים (פכ"ד מי"ד) ג' מטפחות הן של ידים כו', וכן בס"פ כ"ו העושה מטפחת מן העור כו', ובפכ"ח מ"ה כסת שעשאה מטפחת, ומטפחת שעשאה כסת כו' יע"ש ומבואר דמטפחת הוא בגד עב וראוי לקינוח ולכסת ולתכריך, וכ"פ התפא"י שם, אמנם יש להקשות מפכ"ד מט"ו ג' סבכות (ופי' הרע"ב דעשויים

כעין רשת שנושאת הנשים על ראשן) כו' ושל יוצאת לחוץ טהורה, ופי' הר"ב סודר שנותנת הנשים על ראשן כשיוצאת לחוץ ע"ש, ומשמע דהנשים נושאת על ראשן כעין מעשה רשת ויוצאת בהן לחוץ, אבל לק"מ די"ל דיש להם שני כסוים על ראשם לכסנת שערותיהם, ועליהם היא נותנת למעלה הסבכה הזאת, ולפי פי' הב' של הר"ב דהיינו זונה וכ"פ הרמב"ן עה"ת פרשת וישב, ומשמע מדבריו דבאמת השערות נראית מתוכה, י"ל דרק זונה יוצאת בה אבל הנשים הצנועות אינן יוצאת בהן, דהא עכ"פ אפילו לפמ"ש התשו' מאהבה איכא ב"י משום דת יהודית, והשתא לפימ"ש דמטפחת הוא בגד גמור ועב, א"כ ליכא ראי' כלל ממה שהביאו מהערוך בערך קלת שפי' דקלתה הוא כפה שבראשה ע"ש, דהא איתא בפכ"ח מ"ה כפה ונתנו על הספר כו' טמא מת, ופי' הר"ב דהוא מטפחת שבראש האשה ע"ש ומשמע דכפה היא בגד גמור כמטפחת, והגם דבפכ"ד מט"ז פי' הר"ב דסבכה היא כפה עיי"ש, י"ל דלאו דוקא הוא כפה, או י"ל דשני מיני כפות יש, א' כעין סבכה וא' כעין מטפחת, וא"כ י"ל דהערוך כונתו על בגד גמור, וראי' לזה, דהא הערוך פי' דקפליטין הנזכר בירושלמי הוא פאה נכרית פריקא כגז"ל, והיא כיסוי גמור כמ"ש הא"ר באו"ח (סי' צ"א) והובא גם בתשובה מאהבה שם, וא"כ להירושלמי גם בכיסוי גמור איכא ב"י משום ד"י, והשתא אם נימא דקלתה דהיינו כפה הוא רק כיסוי מלא נקבים א"כ נשוי פלוגתא בין הבבלי להירושלמי, דלהבבלי רק בכסוי מגוקב איכא משום דת יהודית אבל לא בכיסוי גמור, ולהירושלמי גם בכיסוי גמור איכא משום ד"י, וכבר הבאתי מהב"י וכן כתבו הראשונים דאין לעשות פלוגתא ביניהם היכא דאפשר להשוותם, א"ו דגם הבבלי והרמב"ם והערוך מיירי בכיסוי גמור ואעפ"כ איכא משום דת יהודית ועכצ"ל משום דבעינן שני כסוים וא"כ דין זה מבואר בבבלי וירושלמי, ואה"נ דבעינן כלי בתוך כלי משום דשער באשה הוא ערוה ואיסור חמור כמ"ש בזוה"ק פרשת נשא קכ"ה ע"ב תונבא

(קללה ועונש) ליתי על בר גש דשבק לאנתתי דתתחוי משערא דרישה לבר כו' ואתתא דאפיקת משערא דרישה לבר לאתתקנא ב"י גרים מסכנותא לביתה, וגרים לבנהא דלא יתחשבון בדרא וגרים מלה אחרא דשריא בביתא כו' פוק חמי כמה פגימו גרים ההוא שערא דאתתא, גרים לעילא גרים לתתא, גרים לבעלה דאתלטייא, גרים מסכנותא כו' רחמנא לישזבון מחציפו דלהון כו' בגין כך בעיא אתתא דאפי' טסירי (קורות) דביתא לא יחמוז שערא חד מרישא כ"ש לבר עכלה"ק. וכיון דהם גורמין כ"כ רעות ר"ל ע"כ גזרו חז"ל לכסותם בשני כסוים גמורים דהא בעינן בהו שמירה יתירה, וע"כ גם המחבר באה"ע (סי' קט"ו ס"ד) סתם והעתיק לשון הרמב"ם הנ"ל ומשמע דבעינן שני כסוים גמורים, וכ"פ כל האחרונים דאסור לאשה לצאת לרה"ר או למבוי במטפחת לבד דהיינו „בהאאר הויבע" בלי רדיד ומכ"ש בפאה נכרית לבד, אלא צריכה לשים עלי' גם רדיד או מטפחת שקורין „טיכעל" דשני כסוים בעינן.

וראיתי בבית שמואל באה"ע (שם סק"ט) שהעתיק מהתוס' בכתובות שם דבחצר שאין רבים בתוכה ליכא איסור אפילו בפרועת ראש, והקשה ע"ז מהירושלמי הנ"ל דמשמע דוקא בקפליטין אין איסור בחצר, אבל בלא כיסוי כלל אף בחצר אסור, עיי"ש. ולחומר הנושא י"ל דהתוס' ס"ל כפי' הערוך הנ"ל, דקפליטין הוא פאה נכרית, והוא דומה ממש לשערות של גופה (ודלא כשיטת הישי"ע הנ"ל) והירושלמי אשמועינן ב' הלכות חדא דאפי' במבוי ליכא ב"י אלא משום דת יהודית ולא מדאו', ועוד דבחצר מותר, וע"כ ס"ל להתוס' דה"ה פרוע לגמרי, דהא גם זה דומה לפרוע לגמרי, והא דלא נקט הירושלמי רבותא טפי דאפילו פרוע לגמרי מותר משום דבעי לאשמועינן דמבוי ליכא אלא איסור דת יהודית אע"פ שדומה ממש לשערות של גופה, משא"כ בפרוע לגמרי איכא איסור דאורייתא, והבבלי דנקט קלתה הוא לרבותא כנז"ל, וא"כ ממילא נדחית הראי' שהביא השה"ג להתיר פאה נכרית מהא דשבת ס"ד ע"ב יוצאה אשה

בפאה נכרית לחצר ע"ש, דהא בחצר ליכא איסור פרועת ראש וכ"כ האחרונים.

אכן ראיתי בשד"ח (אס"ד מערכת ד') שהביא מס' בי"א שהקשה על הנ"ל ממ"ש הד"מ באו"ח (סי' ש"ג. סק"ו) עש"ה, אבל לע"ד לק"מ דהד"מ מיירי שם בחצר דהוא מצוין עמ"ש הטור ויוצאה בחצר, וע"ז כתב דמותר לגלות פאה נכרית כו' אבל שערות גופה אסור דהוא ס"ל כהסמ"ג והשה"ג המובא בב"ש באה"ע שם דגם בחצר יש איסור פרועת ראש, וע"כ נוראות נפלאיתי על רבינו הפמ"ג במ"ז באו"ח (סי' ש"ג. סק"ט) שהעתיק מהד"מ דמותר לצאת בפאה נכרית מגולה לרה"ר וסיים דכ"כ השה"ג, ובמכתה"ק ז"א, דבד"מ בטורים שלפנינו וגם בד"מ הנדפס בפ"ע בשנת תק"כ ליתא תיבת לרה"ר ומיירי בחצר כמ"ש, וממילא נמי אין רא"י ממ"ש הרמ"א באו"ח (סי' ע"ה ס"א) דכ"ש שער נכרית, דהיינו נמי בבית או בחצר שאין רבים בוקעין בו, וכ"כ במור וקציעה דהג"ה מיירי רק לבעלה ולק"ש אבל גבי אחריני אסור לקרות ק"ש כנגדה כיון דאסירא משום פריצותא הוי ערוה, ורא"י דלא מייתי להאי דינא בהג"ה באה"ע שם והאריך בזה.

ולענין דינא מסיק התשו' מאהבה שם דגם השה"ג והמג"א לא התירו בפאה נכרית כעין „פריקע" דהיינו שערות המכסות כל ראשן ונראין כפרועי הראש דזהו איסור גמור, אך הם מיירי בפאות שעושין תחת שתי השבכות סביב ראשן על הצדעים והפדחת, וגם זה רק מדינא אבל כבר הוכיח הנביא ע"ז יען כי גבהו בנות ציון וכו' ואין זה מדרכי הצנועות, ולא בשביל נשים כאילו נגאלו אבותינו ממצרים כי הן הנה בעוכרינו להאריך גלותינו, ובשבילן אנו כקוץ בעיני הגוים, עכ"ל ועיי"ש שהאריך. והו"ד בשד"ח שם ס"ג, ועיי"ש ס"ב שכתב כי עון זה מביא מגפה ר"ל כי מגפה ר"ת מ'פני ג'לוי פ'את ה'נשים, ובעלה שיש בידו למחות ואינו מוחה גקרא רשע אותיות שער, ור"ת

„שער באשה ערוה“, שב"ע לרמזו שתרד לשבע מדריגות גיהנם עי"ז עכדה"ק, ומעתה יחרד לבב איש ויתר ממקומו שבשביל תאוה קלושה כזאת אשר אין בה לא הנאה גופנית ולא הנאת ממון יגרום ח"ו לעצמו רעה גדולה כזאת, וכל זה גרם לנו אריכות הגלות, השי"ת ירחם עלינו וישלח לנו משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

סיומא דפסקא, הליכה ברה"ד או במקום שרבים בוקעין בו בפאה נכרית שקורין האאר שייטל הדומה לשערות של גופה, ונראית כפרועת ראש, לב"ע הוא אסור מדת יהודית, ויוצאה בלא כתובה, ואולי הוא אסור מדאורייתא כמ"ש הישי"ע מטעם פרועת ראש, או מטעם בחוקותיהם. לא תלכו כמ"ש הד"ח והב"ש, ולבישת מגבעות שקורין היטען אם הוא כדרך הנכרים הוא איסור דאורייתא ולוקין עליו כמ"ש רבותינו הנ"ל, וכן לצאת בכפה שקורין האאר-הויבע לבד בלי רדיד או מטפחת הוא איסור גמור מדת יהודית, ומכ"ש בהושיאאן לבד דנראית כעין פרועת ראש בודאי הוא איסור גמור מדת יהודית, אמנם אפילו בהאאר הויבע תחת הושיאאן יש איסור גמור, כמ"ש הד"ח חיו"ד סי' נ"ט מהר"נ והריטב"א דאפילו ליתן חתיכת משי וכדומה על הפדחת שיהי' דומה לשער אסור דזה הוא דת יהודית עיי"ש ומכ"ש בהושיאאן שבודאי יש בו דמיון יותר לשער, ע"כ בודאי איסור גמור לצאת בו בלי טיכעל ע"ג, אבל תחת הטיכעל אין איסור לצאת בו אע"פ שנראה קצת אצל המצח, כיון שאינו נראה להדיא אין להחמיר כל כך כמ"ש הבא"ש בפירוש והובא באתרונים, ע"כ יאזר נא רז"מ כח ויצרף עמו היראים שבטירו לבטל המנהג הרע הזה, וכל השומעין וגוהרין יתברכו בבני זיי ומזוני אכי"ר.